

Učiteljski

TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta 1 gold. 30 kr. Spise in dopise prejema vredništvo, narečnino, oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 6.

V Ljubljani 15. marca 1873.

Tečaj XIII.

Povest v ljudski šoli.

Povest izobražuje serce, in ljudstvo rado posluša pripovedke; kdor zna dobro pripovedovati, pravi Kellner, nima le družbe, temuč ima tudi otroke v svoji roki. Pri jutrodeželanih so ljudje, katerih opraviilstvo je pripovedovanje, to jih živi, in zanimiva nas brati v potopisih, kako znajo taki ljudje pozornost zbujevati, pazljivost nategovati, tako da poslušalci sami sebe pozabijo. Kako tudi otroci radi poslušajo, kedar se jim kaj pripoveduje! Tudi priprost narod se nikdar ne naveliča poslušati povesti; kako verno poslušajo vojake prisedše iz tujih krajev! Ni je skoraj stvari tako lepe, kakor videti mater, kako otroku pripoveduje, ali gledati otroka, kateri z zamišljenim pogledom in zaperto sapo posluša, kaj mu bode mati povedala.

Pa pripovedovati to je težka stvar, in le redko se nahaja človek, ki ume prav pripovedovati. Ložej je dobro govoriti, kakor dobro pripovedovati, in znana reč je, da marsikteri pridiguje, ko misli da pripoveduje! Kdor zna dobro pripovedovati, poterka na vsaka vrata, prebira vsako struno, kmali zbuja domišljijo, kmali sega v serce; sedaj zbuja veselost, sedaj zopet napolnuje serce z grozo in strahom. Dober pripovedkar pripoveduje ljudem, kateri sedé pred njim, in se k njim poniža, on noče, da bi se poslušalci po njem zvergli, marveč on se zverže po poslušalcih, razloček je ta, da on duševne vlastitosti poslušalcev, bodi si velikih ali malih, sprejema kakor v sercialu, od katerega požlahnjeni odsvitajo. Pa kako se človek nauči pripovedovati? Vaditi se mora, potem pa opazovati, kakšen vtis napravi njegovo pripovedovanje do ljudi, potem je treba brati popularne spise za ljudstvo in otroke.

Nikoli pa ne pozabimo, da vse govorjenje je le zvoneč kregulj, ako v sercu ne prebiva ljubezen in besedi ne ogreva.

Kdor se ne vadi pripovedovati, tudi tega nikdar ne bo znal. Ako se učitelj ne potruži, da bi povesti v berilih otrokom pripovedoval, ali tiste s primernimi drugimi razlagal, ta ne bo nikdar znal pripovedovati.

Le pomislimo v otročja leta nazaj, kako globoko so se našega serca prijele nekatere povesti, in potem bomo razumeli, kolike važnosti da je pripovedavanje na pravem kraju o pravem času.

1. Pri pripovedavanji ni se treba kar strogo resnice ali stvari deržati, sme se tudi djanje nekako olepšati.

Zveličar je tudi veliko pripovedoval, kar se ni zgodilo. Učil je v prilikah.

Povest ni zgodba, pa iz zgodbe se lahko napravi povest, ako je le verjetna, in nauk, katerega obsega resničen, jasen in porabljev.

Vendar otrokom ni treba vediti, da je povest zmišljena; sicer jih ne zanimiva, tudi obdolžé učenika, da jim laže. Le pripovedujemo gladko in brez spotikleja ravno tako, kakor da bi bila gola resnica vse, kar pripovedujemo.

Ko bi otroci vtegnili prašati, ali je pa to tudi res, brez premislika jim smemo odgovoriti: Da, da, to se je že večkrat zgodilo; na svetu so bili že vsakoverstni ljudje.

2. Povest naj bo lahko umevna in taka, da se lahko presodi in otročjemu svetu prilaga.

Povesti od kraljev, cesarjev, od vitezov in junaških del, od spokornikov in samotarcev, od čudežev so manj pripravne za otroke.

Ne priporočamo pa samo izmišljenih povest, je tudi veliko svetopi-semskih zgodeb in drugih čisto resničnih in prav pripravnih za otroke.

3. Povesti, katere se pripovedujejo, naj bodo kratke, sicer si otroci ne zapomnijo celokupnosti, in pozabijo začetek, preden konec slišijo.

Bistveno naj se podaja v jasnih in prostih stavkih, katere otroci lahko razumejo. Varujmo se tudi da z vpletanjem in razlaganjem povest ne postane preveč dolgočasna.

Razume se pa samo po sebi, da moramo otrokom marsikaj razjasnovati, kar pri odraščanih ni treba. Tudi se da marsikatera reč dvakrat povedati, ako besede spremenimo; to vse le pospešuje razumenje.

4. Povest naj ne bo medla, dolgočasna marveč zanimiva, naj pri-naša kaj novega, kaj nepričakovanega.

Kdor dobro zna pripovedovati, nareja mali ovinek, on pripoveduje djanje nasprotno, to pa vse iz tega namena, da djanje bolj povzdigne.

Da je povest živa, mora pred vsem biti nadzorna. Pripovedkar povzdiguje in povdarja svoje pripovedovanje in poslužuje se pravega pri-

merovanja. Povedka (anekdota) pové le poglobitno reč; prava povest pa je bolj obširna, pripoveduje, vzroke navode i. t. d.

Povesti med prostim narodom so polna primerovanj.

Pridevki veliko pomorejo, da beseda postane živa stvar pa nadzorna. Razložek je, ako govorimo: zajahal je konja, ali čerečemo: zajahal je konja vranca, drugače je, ako rečemo: jutro, ali če rečemo: jasno jutro. Domišlija na tihem dalje snuje.

Kdor zna dobro pripovedavati, pri tem osebe večkrat govore. To je pa posebno takrat dobro, kedar hočemo na kratko besede drugega povedati.

Ni pa dovolj, da le dobro pripovedujemo; skerbeti moramo, da povest tudi vemo prav obrniti. Prašajmo tedaj tudi med povestjo otroke n. pr., kaj mislite, je bilo to li prav? Ali se je ta človek kaj pregrešil? Otroci bodo potem še le bolj pazljivi.

Ako je povest globoko v serce segnila, varujmo se, da potem ne govorimo o nji na dolgo in široko. Raji molčimo za kratek čas, otroke pustimo, da sami premišljujejo.

Da se pa pripoved more dobro porabiti, hoče biti že prej preudarjena in v ta namen osnovana. To, kar hočemo v povesti povdarjati, mora biti dosti pojasnjeno, tako da se prikaže na koncu v vsi svoji bliščobi. Ako s povestjo razlagamo posnet zapopadek (abstraktno stvar), mora povest imeti vse zaznamke na tanko izražene.

Kaplja na kapljo kamen predolbe, tako tudi vplivajo na serce povesti, katere se ponavljajo, in ko se eden in isti občutek sto in stokrat ponavlja, izobrazí se poslednjič misel in značaj.

V povestih svetega pisma in v življenji svetnikov imamo neusahljiv vir izverstnih otroških pripoved; človeštvo v svojih otroških letih približuje se prav ganljivo otroškemu mehku sercu, in nepopačeno serce se jih nikdar ne naveliča poslušati. Z otrokom je tako kakor z ljudstvom. Tudi letá ne zaupa novemu nauku in se z veseljem oklepa starega in znanega.

Učitelji naj bi se učili varno gojiti to ljudsko miselnost in v svojih šolah bolj si prizadevali za dobro kakor za novo (Kellner, Pädagogik der Volksschule st. 33.).

Osmi poglobitni greh.

(Konec.)

Vsaka stvar ima svojo solučno in svojo senčnato stran, vsem ne bode nikoli in z nobeno postavo vstreženo, sodba v vsaki stvari mora biti objektivna; postave pa so take prave, katere vstrežajo večini ljudstva,